

concert info de heiligheid in een moderne wereld

de Doelen

Laurens Collegium

vrijdag 31 januari 2025
Grote Zaal, 20:15

programma

vr 31 jan 25 | Grote Zaal, 20:15
concert zonder pauze

de heiligheid in een moderne wereld van Stravinsky, De Leeuw en Koolmees

Igor Stravinsky (1882 – 1971)

Psalmensymfonie

arrangement voor vierhandig piano door Dmitri Sjostakovitsj

Hans Koolmees (*1959)

That beautiful shore

Ton de Leeuw (1926-1996)

Cinq hymnes

O mon choeur

Regarde

Le son des cloches invisibles

Silence

La source de toute musique

Laurens Collegium koor

scan de qr-code voor de liedteksten:

uitvoerenden

Laurens Collegium **koor**

Wiecher Mandemaker **dirigent**

Matthijs van Wijhe en Gulmira Issabekova **piano**

Arjan Roos en Nynke de Jong **slagwerk**

Hayo Boerema **orgel**

Berend Eijkhout **bariton**

toelichting

Stravinsky, De Leeuw en Koolmees

Ton de Leeuw koos voor zijn *Cinq hymnes* teksten van dichter en musicus Kabir, een profeet uit het vijftiende-eeuwse India, die in een andere realiteit geloofde dan de religieus en etnisch gescheiden maatschappij waarin hij leefde. Igor Stravinsky verbond in de *Psalmensymfonie* drie psalmen uit de Latijnse Vulgaat tot een symfonie. Hans Koolmees liet in *That beautiful shore* een psalm in zijn Latijnse en Franse vertaling samensmelten met een christelijke hymne. Religie, mystiek en het goddelijke inspireerden deze drie componisten ieder op zijn eigen wijze. Door die verschillende achtergronden met elkaar te combineren roept dit programma om reflectie op de betekenis van heiligheid in de moderne (muziek)wereld.

Psalmensymfonie

De aanleiding tot het componeren van de *Psalmensymfonie* was voor Igor Stravinsky een concrete: in 1930 ontving hij de opdracht van dirigent en componist Serge Koussevitzky om ter gelegenheid van het vijftigjarige bestaan van de Boston Symphony Orchestra een werk te schrijven. Al langere tijd liep Stravinsky rond met het idee om de traditie van het psalmzingen tot uitdrukking te brengen in een nieuwe symfonische vorm. Hij greep de opdrachtcompositie aan om tekstdelen uit de psalmen 38, 39 en 150 uit de Vulgaat (de Latijnse Bijbelvertaling van Hiëronymus gemaakt tussen 390 en 405) op muziek te zetten. De drie delen, die zonder onderbreking uitgevoerd worden, grijpen muzikaal terug op composities uit de barok door onder andere het gebruik van een fuga. Het thematisch materiaal uit het eerste deel klinkt vanaf

het tweede deel achtereenvolgens in verschillende instrumenten, waarna het verder wordt uitgewerkt.

Al langere tijd liep Stravinsky rond met het idee om de traditie van het psalmzingen tot uitdrukking te brengen in een nieuwe symfonische vorm

Net als in andere composities (o.a. *Petroesjka* en *Le sacre du printemps*) gebruikt Stravinsky een octotonische ladder als basis, bestaande uit een opeenvolging van halve en hele toonafstanden. Het is één van de onderdelen die de *Psalmensymfonie* zijn moderne klank geeft. Kort na de première maakte Dmitri Sjostakovitsj net vanavond uitgevoerde arrangement voor koor en vierhandig piano. Toen Stravinsky in 1962 de Sovjet-Unie bezocht, presenteerde Sjostakovitsj zijn arrangement aan de componist

toelichting

die hij zeer bewonderde. De bewondering schijnt echter niet wederzijds te zijn geweest, ondanks dat Sjostakovitsj met zijn arrangement het karakter van het origineel goed weet te vangen vond Stravinsky het geen goede bewerking.

That beautiful shore

Hans Koolmees componeerde *That beautiful shore* afgelopen jaar voor de cantatedienst voorafgaand aan eeuwigheidszondag in de Laurenskerk Rotterdam. Hij droeg het op aan de Laurensantorij (net als het Laurens Collegium onderdeel van Laurens Vocaal) en de dirigent en organist van vanavond Wiecher Mandemaker en Hayo Boerema. Inspiratie vond Koolmees op een opvallende plek, namelijk in een begrafenis-scène uit de film *Django Unchained* van Quentin Tarantino, waarin hoofdrolspeler Samuel Jackson de hymne 'In the sweet by and by' zingt. "Jackson zingt het lied in de film als een blues, met een combinatie van melancholie en vertrouwen, erg mooi. De tekst 'In the sweet by and by/We will meet on that beautiful shore'

Wiecher Mandemaker © Jan Hordijk

kan vertaald worden als 'In het zoete gaandeweg/Zullen we elkaar ontmoeten aan die prachtige kust'. Dat is een prachtig poëtisch beeld van het hiernamaals, voor mij zeer inspirerend, en vanuit dit beeld is het hele stuk ontstaan." In het refrein en twee coupletten laat Koolmees de hymne nagenoeg onveranderd klinken, maar wel voorzien van nieuwe akkoorden. Aan het slot is de melodie als canon gezet.

Als we elkaar ontmoeten aan die prachtige kust, dan stelde Koolmees zich voor dat daarvoor een reis over zee wordt gemaakt. Voor de beschrijving van die zeereis voegde hij daarom aan zijn compositie een fragment uit psalm 107 toe, waarin wordt beschreven hoe mensen de zeeën bevaren langs de wonderen van de wereld. Gedurende een turbulente reis raken de opvarenden verzeild in een storm waar ze ternauwernood aan ontsnappen, tot ze naar de veilige haven 'die prachtige kust' worden geleid. De zeereis, die ook verklankt wordt in de 'golvende' orgelpartij, is voor Koolmees de metafoor voor het leven op aarde, dat aan de prachtige kust tot een einde komt.

Cinq hymnes

"Ik neig steeds meer naar een muziek die niet alleen een esthetisch object is, maar die ook een duidelijke sacrale, metafysische achtergrond heeft," zei Ton de Leeuw in 1993. Deze uitspraak aan het einde van zijn leven komt voort uit een levenslange zoektocht

van De Leeuw naar de betekenis en oorsprong van muziek. De in Rotterdam geboren componist raakte – na zijn studie bij o.a. Henk Badings en Olivier Messiaen – al vroeg geïnteresseerd in niet-westerse muziek en cultuur. Na een vervolgstudie bij Jaap Kunst en het etno-musicologisch instituut van de Universiteit van Amsterdam reisde hij in 1961 naar India om de muziek aldaar te bestuderen. De Leeuw gaf gedurende zijn carrière over heel de wereld honderden lezingen, concerten en workshops over de Oost-West relatie in muziek. Deze verbondenheid is ook terug te horen in zijn eigen werk, waaronder in de *Cinq hymnes*. Voor deze compositie gebruikte De Leeuw Franse vertalingen van de vijftiende-eeuwse gedichten van Kabir.

Kabir was een Indiase mystieke dichter en heilige die het goddelijke zag in alle dingen. Een gedachte waar De Leeuw zich ook in kon vinden.

Kabir was een Indiase mystieke dichter en heilige die het goddelijke zag in alle dingen. Een gedachte waar De Leeuw zich ook in kon vinden. De vijf verzen uit de *Cinq hymnes* bezingen de goddelijke aanwezigheid in alledaagse zaken: de liefde, de gedachte, de fluistering en het woord. In het vierde deel wordt opgeroepen tot meditatie en contemplatie, waarna in het vijfde deel de bron van alle muziek wordt gezocht. tekst: Fien Duijnsmayer

biografieën

Laurens Collegium

Het Laurens Collegium staat bekend om zijn veelzijdige, energieke uitvoeringen van hoog niveau. Het Rotterdamse kamerkoor onder leiding van Wiecher Mandemaker bracht diverse opnames uit die belangrijke gebeurtenissen en periodes in stad en land markeren, zoals de Tweede Kamerverkiezingen, de Passie-tijd en de herdenking op 4 mei. Ook richt het koor zich op andere aansprekende thema's, bijvoorbeeld de natuur. Het Laurens Collegium werkte verder samen met onder andere het Rotterdams Philharmonisch Orkest, het Koninklijk Concertgebouw-orkest, het Orkest van de Achttiende Eeuw en het Residentie Orkest. <https://laurensvocaal.nl/pages/laurenscollegium>

Wiecher Mandemaker

Wiecher Mandemaker is artistiek leider van Laurens Vocaal en dirigent van de koren: Laurens Collegium, Laurensantorij en Laurens Symfonisch. Hij is als hoofd-vakdocent koördirectie verbonden aan Codarts in Rotterdam. Zijn repertoire strekt zich uit van de renaissance tot heden. Mandemaker studeerde koördirectie, orgel en kerkmuziek aan het Rotterdams Conservatorium bij Barend Schuurman, Ben van Oosten en Arie J. Keyzer. <https://laurensvocaal.nl/pages/artistiekleider>

agenda tips

tips van onze programmeur:

do 20 feb 25

Nederlands Kamerkoor & AskolSchönberg

Een laatste herinnering aan Reinbert de Leeuw

do 6 mrt 25

Verdi's Requiem door Lorenzo Viotti

met het Nederlands Philharmonisch Orkest en het Koor van De Nationale Opera

vr 21 mrt 25

Les Cris de Paris & Geoffroy Jourdain Passions

Frans top-koor en ensemble duikt in Venetiaanse barok

ontdek het programma op dedoelen.nl

stay in touch!

see you @dedoelen & share your pictures #dedoelen

tickets & info:

www.dedoelen.nl

+31 10 217 17 17

Schouwburgplein 50, Rotterdam

FSC
www.fsc.org

RECYCLED

Papier gemaakt van gerecycled materiaal

FSC® C017135

de Doelen vrienden

genoten van dit concert?

word vriend van de Doelen en draag bij aan het realiseren van een bijzonder en innovatief programma! Ga naar dedoelen.nl/vrienden voor meer informatie